Šmíd, Miroslav

Eneolitická pohřebiště z Prostějova-Čechůvek

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. M, Řada archeologická. 2011, vol. 60, iss. M16, pp. [5]-27

ISBN 978-80-210-5655-8
ISSN 1211-6327

Stable URL (handle): https://hdl.handle.net/11222.digilib/125734
Access Date: 02. 12. 2024
Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

MUNI ARTS Masarykova univerzita Filozofická fakulta

Digital Library of the Faculty of Arts,
Masaryk University
digilib.phil.muni.cz

SBORNÍK PRACÍ FILOZOFICKÉ FAKULTY BRNĚNSKÉ UNIVERZITY
STUDIA MINORA FACULTATIS PHILOSOPHICAE UNIVERSITATIS BRUNENSIS
M 16, 2011

MIROSLAV ŠMÍD

ENEOLITICKÁ POHŘEBIŠTĚ Z PROSTĚJOVA-ČECHŮVEK

Počátkem měsíce srpna roku 2004 byla zahájena výstavba silničního obchvatu Kraliček. Pod tímto označením se skrývalo zbudování nové komunikace z Prostějova směrem na Přerov v úseku mezi východním okrajem města a již dříve rekonstruovanou silnicí od Kraliček dále k Hrdibořicím, křížení silnic Čechůvky – Kralice a Prostějov – Dub nad Moravou a terénní úpravy se stavbou související. Pomineme-li území Romžské nivy, byla většina zemních prací realizována na známé archeologické lokalitě Kopaniny u Čechůvek a v jejím bezprostředním okolí. Není proto divu, že během záchranného archeologického výzkumu, který probíhal od 6. 8. do 11. 10. uvedeného roku, bylo prozkoumáno 756 objektů a téměř dvě desítky hrobů z různých období pravěku. Pohřebištím datovaným do eneolitu je věnován tento příspěvek. Plochu s největší koncentrací archeologických objektů najdeme v okolí bodu, jehož polohu na ZM ČR 1: 10 000, list 24-24-08, určují souřadnice 243 mm od Z s. č. a 43 mm od J s. č. (obr. 1: 1).

Historie naleziště

První archeologický výzkum na Kopaninách provedl počátkem minulého století prostějovský archeolog Antonín Gottwald, a to v souvislosti s výstavbou komunikace mezi obcemi Čechůvky a Kralice na Hané. Vedle několika sídlištních objektů se zmiňuje o dvou hrobech „skrčků“, ale pouze z jednoho získal několik střepů ze dvou mís s plochými pupky (GOTTWALD 1924, 26). Díky I. L. Červinkovi (1900, 19) však víme, že v Gottwaldově sbírce byly neolitické střepy, které získal „na svahu polí mezi Čechůvkami a Kralicemi za bývalým hliníkem“ již před výstavbou zmíněné komunikace. I v pozdější době stály Kopaniny v popředí Gottwaldova zájmu, o čemž svědčí celá řada nálezů ze všech období pravěku (GOTTWALD 1924, 10, 59, 62, 66, 74, 88, 96, 113, 118, 122).

Záchranné archeologické výzkumy prováděné v roce 2001 při výstavbě vysokotlakého plynovodního řadu, vedoucího podél východní hranice Kopanin, jen potvrdily význam této lokality. Vedle objektů z různých období pravěku zde byl odkryt i bohatě vybavený pohřeb z nejstarší fáze kultury nálevkovitých pohárů

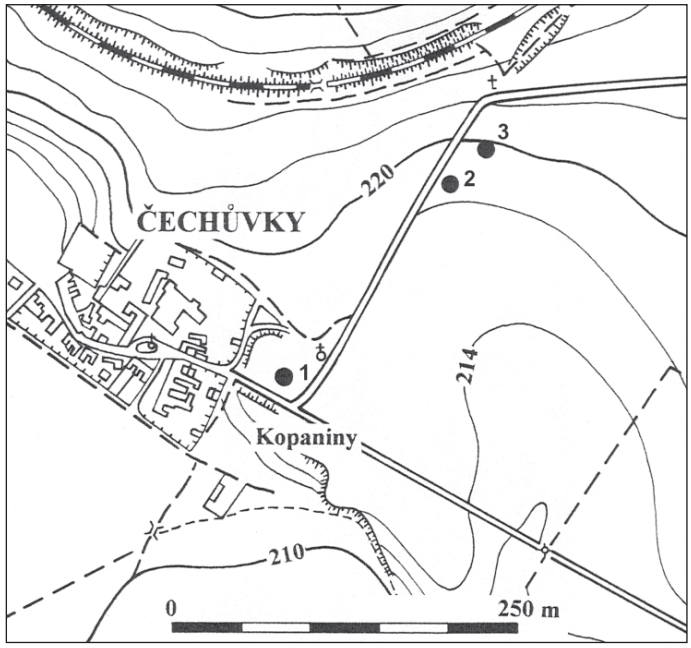

Obr. 1. Prostějov-Čechůvky. Poloha výzkumu na ZM ČR 1: 10 000.
1 – pohřebiště KNP; 2 – pohřebiště ZVP; 3 – kruhové žlaby.

(ŠMÍD 2002) a poněkud více k SV, v poloze Za bránou, birituální pohřebiště z mladší doby železné (ŠMÍD 2001a).

Geomorfologie

Kopaniny jsou tradičním názvem pro ploché návrší JV od Čechůvek, jehož k JZ exponované úbočí příkře klesá do Romžské nivy. Dále k JV navazuje na Kopaniny polní trať Trněnka, ta již na katastru Kralic na Hané, rovněž známá četnými archeologickými nálezy. Obě polohy jsou pak součástí jihozápadního úpatí náhorní plošiny, oddělující akumulační roviny Romžské a Blatské nivy, jež ohraničuje Prostějovskou kotlinu od SV. Návrší tvoří naváté sprašové hlíny kryté černozemí o mocnosti 0,5–0,7 m. Vlivem intenzivního osídlení, zejména v době lužických popelnicových polí, vznikla mohutná (až 2 m silná) kulturní vrstva, která vyplnila a překryla nerovnosti původního terénu. Stopy sídlištních a pohřebních aktivit z různých období pravěku byly registrovány až do vzdálenosti 500 m severně od Kopanin, kde návrší kulminuje bodem 222 m n. m. a přechází v již zmíněnou náhorní plošinu. Kopaniny převyšují nivu s říčkou Valovou o 8–10 m. Prozkoumaný úsek se nachází mezi vrstevnicemi 212 m a 220 m, přičemž vzdálenost mezi jeho krajními body v ose SV – JZ byla 650 m a v ose SZ – JV cca 300 m.

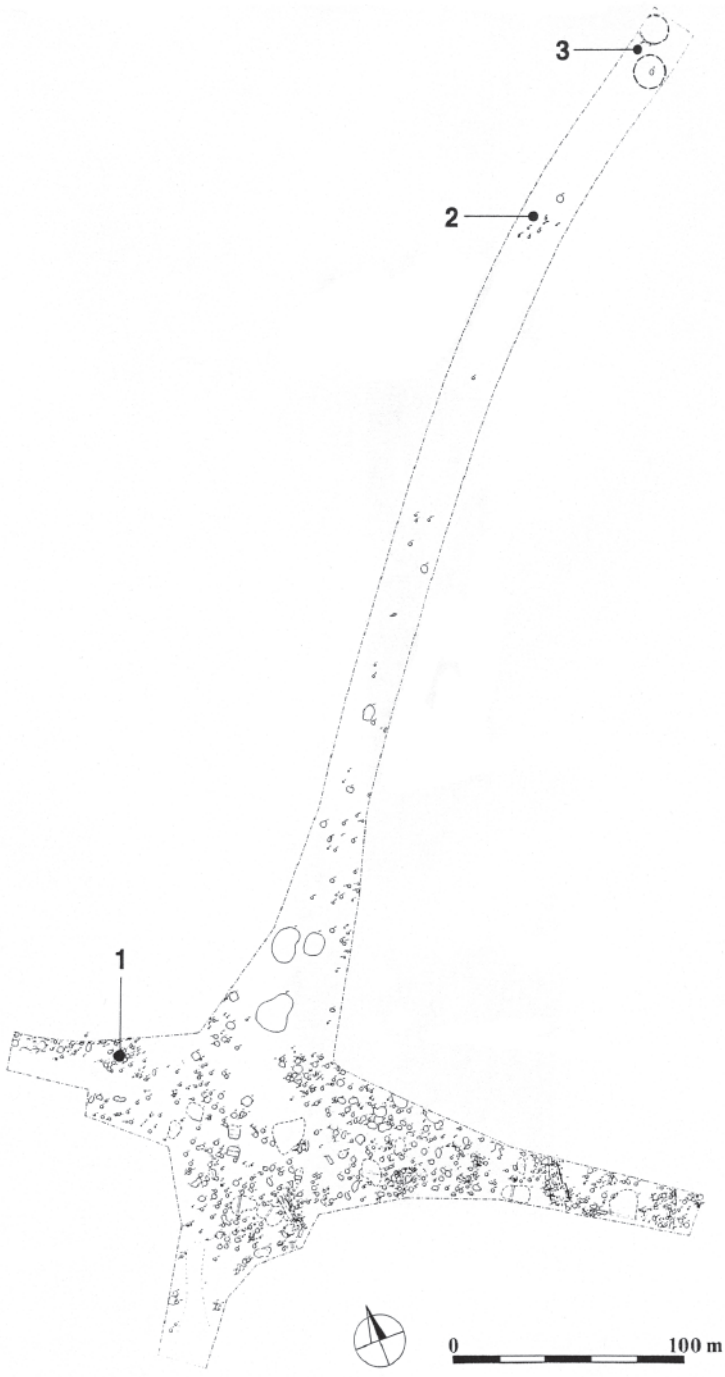

Obr. 2. Prostějov-Čechůvky. Geodetický plán prozkoumané plochy s vyznačenými úseky v popředí našeho zájmu. 1 – pohřebiště KNP; 2 – pohřebiště ZVP; 3 – kruhové žlaby (všechny kresby J. Molčíková).

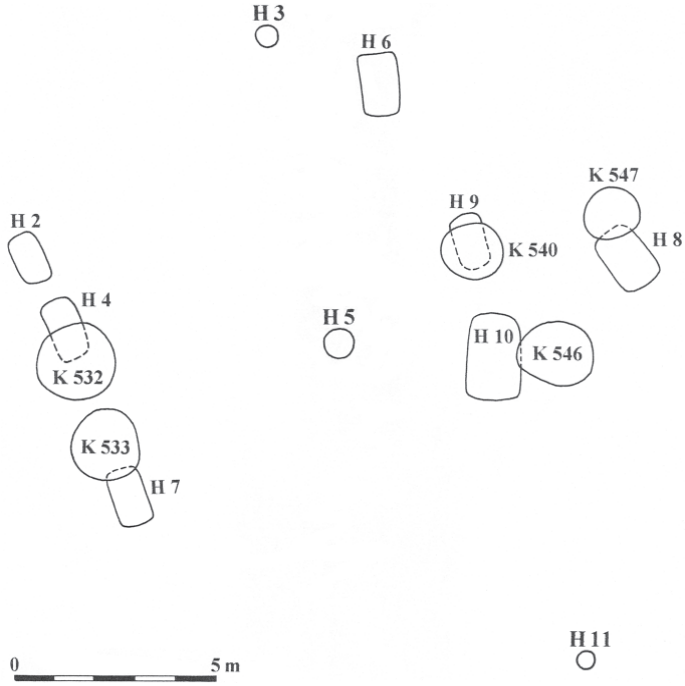

Obr. 3. Prostějov Čechůvky. Plán prozkoumané části pohřebiště KNP.

Pohřebiště kultury nálevkovitých pohárů (KNP)

Severovýchodně od Čechůvek, mezi obcí a kapličkou sv. Otýlie, byla prozkoumána skupina sedmi kostrových hrobů seskupených do dvou rovnoběžných řad, orientovaných ve směru SZ – JV (obr. 2: 1). První řadu tvořily hroby 2, 4 a 7, druhou hroby 6, 9 a 10. Předpokládám, že samostatně ležící hrob 8 na jihovýchodní straně skupiny patří třetí řadě hrobů (obr. 3). Pohřebiště bylo umístěno na svahu exponovaném k JZ, přičemž hroby nerespektovaly jeho přirozený sklon. Zesnulí leželi v natažené poloze na zádech v prostorných hrobových jamách bez jakékoliv výbavy. Ruce spočívaly podél těla a hlava směřovala k SZ.

Mezi první a druhou řadou kostrových hrobů byly zachyceny zbytky tří hrobů žárových (hr. 3, 5 a 11). Na úrovni podloží se projevily jako hnízda drobných spálených kostí o průměru 50 cm, která zasahovala jen 10 cm do podloží. Kremace z hrobu 5 obsahovala zlomek kopytovitého klínu. Jedná se pravděpodobně o zbytky žárového pohřebiště kultury s lineární keramikou, situovaného, obdobně jak v nedalekých Kralicích na Hané, na severním okraji sídliště.

Popis hrobů (obr. 4):

Hrob 2. Prostorná hrobová jáma oválného půdorysu se šikmými stěnami a rovným dnem byla orientována delší osou k SSZ (azimut (A) 298°). Výplň tvořila, tak jako u všech hrobů

této skupiny, tmavě hnědá a ulehlá prachová hlína promísená spraší. Stejně orientovaný byl i skelet osmnáctiměsíčního dítěte, uložený v natažené poloze. Hlava směřovala k SSZ, ruce spočívaly podél těla. Rozměry: délka 1,17 m, šířka 0,93 m, hloubka (uváděna vždy od úrovně sprašového podloží) 0,54 m.

Hrob 4. Prostorná hrobová jáma obdélníkovitého tvaru se zaoblenými rohy, kolmými stěnami a rovným dnem, byla orientovaná delší osou k SZ (A 313°). V ní ležel v natažené poloze na zádech skelet čtyřletého dítěte. Hlava směřovala k SZ, ruce podél těla. Holenní kosti pohřbeného klesly společně se zásypem objektu K 532 a nacházely se o 11 cm níže než zbytek kostry. Hrob je proto jen o něco málo mladší než zmíněný objekt. Rozměry: délka 1,4 m, šířka 0,95 m, hloubka 0,5 m.

Hrob 6. Prostorná hrobová jáma obdélníkovitého půdorysu se zaoblenými rohy, kolmými stěnami a rovným dnem, byla orientována delší osou k SZ (A 325°). Skelet šestiletého dítěte ležel poněkud excentricky v natažené poloze s rukama podél těla. Hlava směřovala k SZ. Rozměry: délka 1,84 m, šířka 1,05 m, hloubka 0,25 m.

Hrob 7. Hrobová jáma obdélníkovitého půdorysu se zaoblenými rohy, kolmými stěnami a rovným dnem, byla orientována delší osou k SZ (A 327°). Skelet ženy ve věku 59–68 let ležel v natažené poloze s pažemi podél těla. Hlava směřovala k SZ. Severozápadní část hrobové jámy porušil objekt K 533 kultury platěnické. Rozměry: délka 2,17 m, šířka 0,93 m, hloubka 0,16 m.

Hrob 8. Na dně hrobové jámy obdélníkovitého tvaru se zaoblenými rohy a šikmými stěnami, orientované delší osou k SZ (A 327°), ležely v natažené poloze na zádech a hlavami k SZ skelety dvou dětí ve věku 7 a 3–4 roky. Ruce obou pohřbených spočívaly podél těla. Severní část hrobu porušil objekt lužické kultury K 547. Rozměry: délka 1,75 m, šířka 1,13 m, hloubka 0,4 m.

Hrob 9. Podstatná část hrobu byla zničena lužickou jámou (objekt K 540). Zachována zůstala pouze severozápadní část hrobové jámy s lebkou jednoročního dítěte. Ze zbytku jámy lze usoudit, že měla obdélný půdorys se zaoblenými rohy a byla orientována delší osou k SSZ (A 344°). Šířku lze odhadnout na 0,6 m, hloubku na 0,1 m.

Hrob 10. Prostorná jáma oválného půdorysu byla orientována delší osou k SZ (A 308°). Měla šikmé stěny a rovné dno. Skelet muže ve věku 24–30 let ležel v natažené poloze s pažemi podél těla. Hlava směřovala k SZ a obličej k V. Drobné kosti hrudníku, páteře a mandibula byly druhotně přemístěny. Hrob byl porušen objektem K 546 kultury platěnické. Rozměry: délka 2,3 m, max. šířka 1,4 m, hloubka 0,4 m.

Jak vyplývá z popisu, bylo v Čechůvkách odkryto 7 hrobů s 8 pohřbenými. Ve 2 případech se jedná o osoby dospělé, zbytek tvořily děti ve věku od 1 roku do 7 let. Všichni zesnulí leželi v prostorných hrobových jamách, v natažené poloze na zádech a hlavou k SZ. Ani jeden z hrobů neobsahoval sebemenší stopy po milodarech či výbavě, které by usnadnily datování pohřebiště. Uložení zemřelých připomínalo, ovšem s jistými výhradami, pohřby vrcholného středověku (v natažené poloze na zádech a bez výbavy, ne však již orientací a tvarem hrobových jam). Tomuto datování však bránily superpozice hrobů s pravěkými sídlištními objekty: hroby 7 a 10 byly poškozeny jámami platěnické kultury a hroby 8 a 9 jámami kultury lužické. Hroby musely být proto starší. Naději na řešení problému poskytla situace zjištěná při odkrývání hrobu 4. Tímto hrobem byl převrstven objekt K 532, přičemž do zásypu objektu poklesly nohy pohřbeného, a sice od kolen k chodidlům, o 11 cm. Z toho vyplynula krátká časová posloupnost těchto objektů, kdy hrobová jáma byla vyhloubena krátce po zasypání sila. Z výplně objektu K 532 bylo získáno jen několik málo zlomků keramiky, kte-

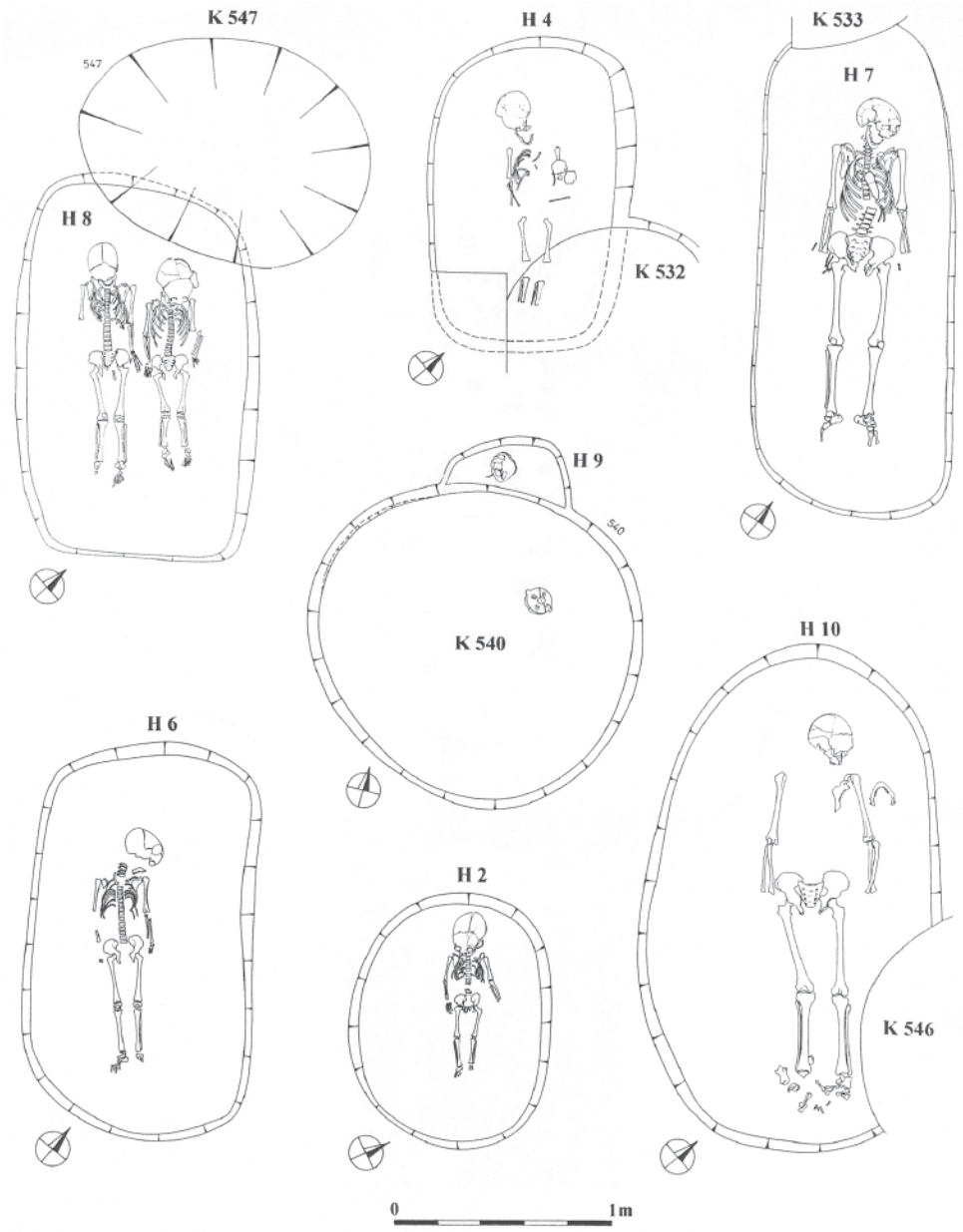

Obr. 4. Prostějov-Čechůvky. Hroby KNP.

ré však umožnily jeho datování do kultury nálevkovitých pohárů (obr. 5: 2, 4). Technologické zpracování hrnčiny a dva okrajové zlomky, jeden z hrnce a druhý z poháru, odpovídají počáteční fázi II. stupně této kultury (KNP IIA).

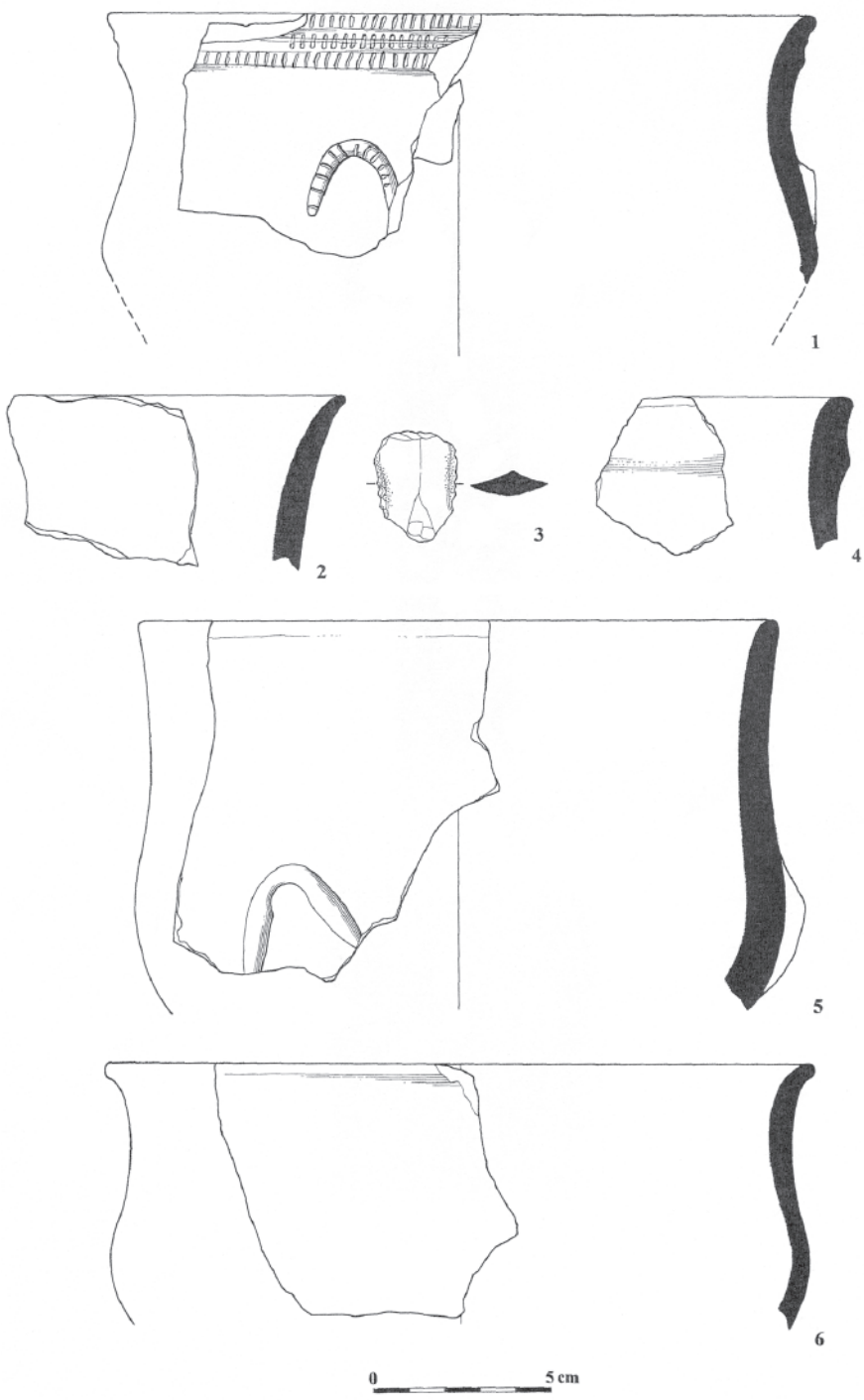

Obr. 5. Prostějov-Čechůvky. Materiál KNP z objektů. 1 – objekt K 503; 2–4 – objekt K 532; 5, 6 – objekt K 501.

Přibližně do stejné doby jsou datovány i dvě skupiny hrobů z Olomouce, a sice z Tereziánské zbrojnice (ŠMÍD 2002, 376–377) a z Mrštíkova náměstí v Hejčíně (VRÁNA 2004, 144; ŠMÍD 2004). Na nádvoří Tereziánské zbrojnice (Biskupské náměstí), na místě jedné z výtahových šachet, odkryl J. Bláha skupinu tří hrobů, z nichž dva byly značně poškozeny mladšími zásahy. Pohřbení leželi v natažené poloze na zádech hlavou k severu. Hroby vycházely ze spodní úrovně sídlištních uloženin kultury nálevkovitých pohárů, které překrývala souvislá vrstva ze starší doby bronzové. Postrádaly jakoukoliv výbavu, pouze v zásypu jednoho z nich byl nalezen parohový kopáč. Ten však podle J. Bláhy (kterému touto cestou děkuji za poskytnuté informace a svolení k jejich zveřejnění) nesouvisel s pohřbem.

Obdobný charakter měly i dva hroby z Olomouce-Hejčína, jen s tím rozdílem, že u pravé ruky jednoho z nich (hrob 2) ležel nálevkovitý pohár (obr. 6: 4). Zesnulí, v obou případech muži (30–35 a 66–74 let), leželi hlavou k SZ v prostorných hrobových jamách v natažené poloze.

Všechna tři pohřebiště se nacházejí blízko sebe v nížinné části Hané, vyznačují se shodnými či téměř shodnými pohřebními praktikami a všechna jsou buď přímo či nepřímo datována do kultury nálevkovitých pohárů. Domnívám se proto, že se nejedná o náhodný jev, ale o další formu pohřebního ritu, která až dosud unikala naší pozornosti. Nelze rovněž vyloučit, že již dříve odkryté hroby obdobného charakteru byly spojovány s podstatně mladšími úseky naší historie. Snad nebude od věci připomenout, že ve všech uvedených případech byl antropologický materiál velmi dobře zachovaný.

Co však víme o pohřebních zvyklostech nositelů kultury nálevkovitých pohárů na Moravě? Pomineme-li pohřby v sídlištních objektech, první skutečné hroby máme podchyceny až ze závěru staršího stupně kultury nálevkovitých pohárů, z jeho baalberské fáze (KNP IB). Jde o kostrové hroby s pohřby ve skrčené poloze, uloženými na pravém či levém boku hlavou k Z. Známe je ze Slatinek na Prostějovsku, kde byli zesnulí uloženi v kamenných skříňkách pod mohylovými násypy. Do stejného období patří hroby z Olomouce-Řepčína, ve kterých však byly tělesné pozůstatky pohřbených zcela stráveny. Kameny, nalezené v okolí řepčínských hrobů, byly interpretovány jako možné pozůstatky původních mohylových násypů (PROCHÁZKOVÁ 2002, 31). V samém závěru baalberské fáze, tedy na rozhraní staršího a mladšího stupně KNP, se na východních výběžcích Drahanské a Zábřežské vrchoviny objevila mohylová pohřebiště s výhradně žárovými pohřby. Jejich počet hovoří o tom, že kremace zesnulých nabyla v podhůří vrchoviny během mladšího stupně KNP masového měřítka, což je v ostrém kontrastu s absencí hrobů z I. stupně jmenované kultury. Tento nový způsob pohřbívání jako by reflektoval původní praktiky pohřebního ritu, to znamená kremace zemřelých, nabývajícího působením vnějších vlivů zcela nových forem (pohřbívání pod mohylami). Stopy velmi starobylého osídlení na některých mohylových pohřebištích (Alojzov – Frolinková, Náměšť na Hané – Džbán, Slatinky – Boří, Slatinky – Nad Ostichovcem) tuto skutečnost jen podporují.

Přibližně v téže době, tedy na rozhraní staršího a mladšího stupně KNP (předěl mezi starším a středním eneolitem) se objevila na území Hornomoravského úvalu

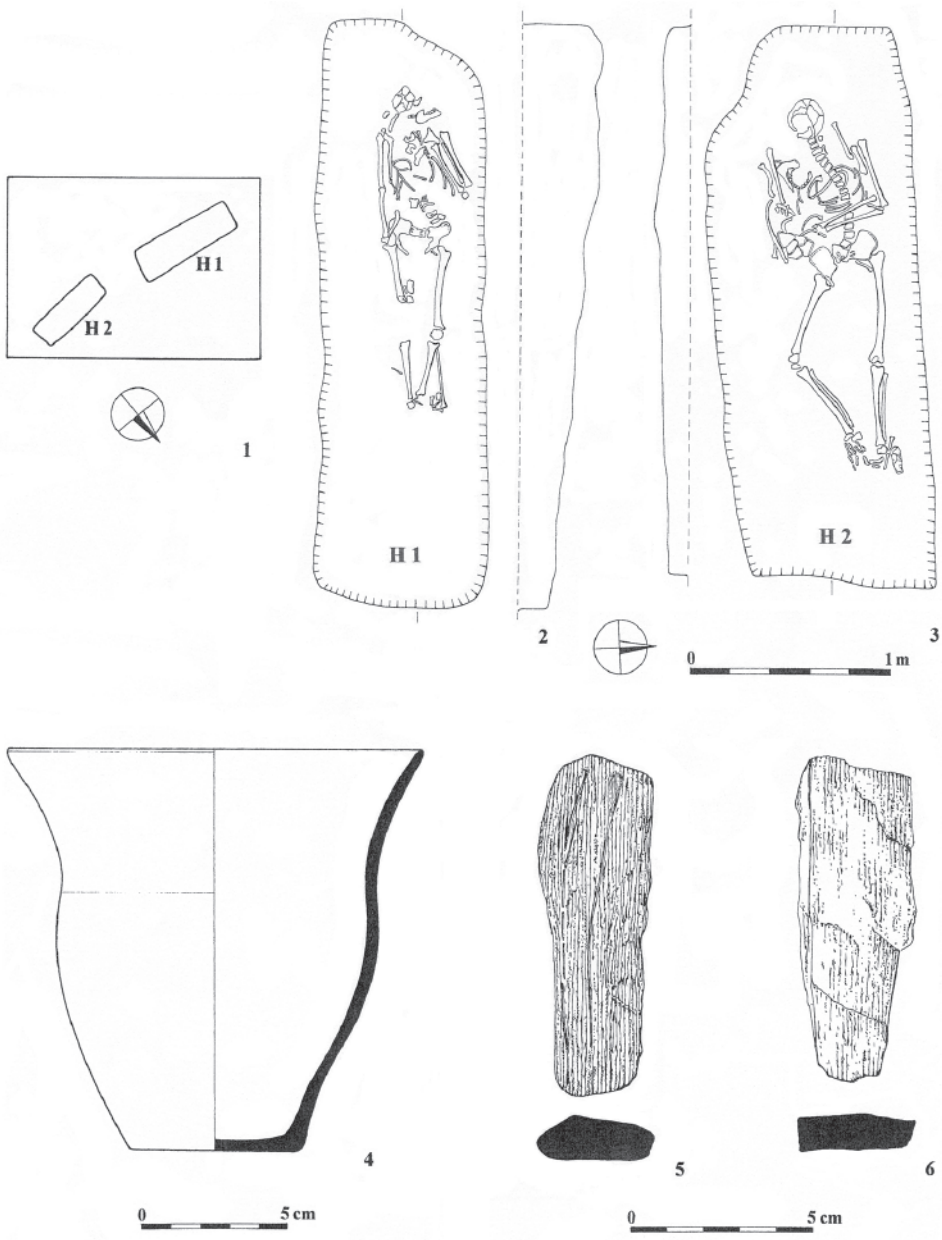

Obr. 6. Olomouc-Hejčín, Mrštíkovo náměstí. Hroby KNP s inventářem.

kostrová pohřebiště s pohřby uloženými v natažené poloze, avšak bez milodarů nebo jen (a to zcela výjimečně) s chudou výbavou. Oba popsané způsoby nakládání s mrtvými (kremace a pohřby nespálených těl v natažené poloze) se pak

liší od předpokládané tradiční formy pohřbívání v průběhu starého eneolitu, tedy inhumace ve skrčené poloze.

Na Moravě se spalování zemřelých vyskytuje společně s pohřby nespálených těl ve skrčené poloze již v neolitické kultuře s lineární keramikou a objevuje se sporadicky i později. Naproti tomu pohřby v natažené poloze v prostorných hrobových jamách bez milodarů jsou něčím zcela novým. Celkem běžně jsou však známy z území dnešního Polska, a to jak v mohylách, tak i na plochých pohřebištích (CHMIELEWSKI 1952; WIŚLAŃSKI 1979; NOGAJ-CHACHAJ 1991). S tímto vysloveně „severským" způsobem pohřbívání se v prostoru moravských úvalů setkáváme i v případě ojedinělých pohřbů v sídlištních objektech (Ivanovice, Žádovice: BÁLEK et al. 2003; ŠMÍD 2002).

Dosavadní nálezy naznačují, že již nejstarší památky kultury nálevkovitých pohárů na Moravu pronikaly z prostoru Středoevropské nížiny, kde k nim nacházíme četné analogie (ŠMÍD 2001b). V průběhu mladší fáze staršího stupně ovlivnila vývoj moravské KNP baalberská skupina. Proniká na Moravu od západu a její vliv vrcholí v závěru I. stupně, kdy můžeme na základě skříňkových hrobů ze Slatinek uvažovat o fyzické přítomnosti jejích nositelů. Východ země byl pravděpodobně této invaze ušetřen. Předěl mezi starším a mladším stupněm KNP je náhlý a rychlý a v podhůří Drahanské vrchoviny provázený i změnou ideologie, jejímž výrazem bylo budování mohylových pohřebišť. Spalování zesnulých proniká do nížinné části Hornomoravského úvalu jen zvolna a sílí až v závěrečné fázi II. stupně. V době, kdy kultura nálevkovitých pohárů ztrácí pod sílícími kulturními impulsy z JV své tradiční formy materiální kultury, ztrácíme i doklady o způsobu pohřbívání.

Zcela odlišné formy pohřebního ritu na území jedné sídelní komory jsou odrazem odlišného nazírání na posmrtný život a s největší pravděpodobností reprezentují různé skupiny obyvatelstva, které jinak nevykazují žádné výrazné odlišnosti materiální kultury. Jedna obývala východní výběžky Českého masivu, druhá nížinné polohy navazujícího úvalu. Odlišný charakter obou geomorfologických útvarů podněcuje úvahy o odlišném způsobu hospodaření, se kterým mohou souviset otevřená sídliště, dislokovaná na okraji náhorních plošin v nadmořských výškách kolem 400 m (Hluchov, Olbramice, Přemyslovce). Z pohledu demografie uvedené oblasti jde o velmi závažná zjištění, ve kterých lze hledat odpověď na stále aktuální otázky, týkající se různých skupin obyvatelstva a jejich materiální kultury.

Pohřebiště kultury zvoncovitých pohárů (KZP)

Na ploše závěrečného (severovýchodního) úseku nově budované komunikace byla prozkoumána izolovaná skupina čtyř kostrových hrobů, kterou datují nálezy ze dvou z nich do doby kultury zvoncovitých pohárů (obr. 1: 2; 2: 2). Pohřebiště bylo situováno na k jihu exponovaném úpatí vyvýšeniny, přecházející zhruba po 150 m směrem k severovýchodu v náhorní plošinu. Ač nelze vyloučit

pokračování pohřebiště mimo budovanou komunikaci, to znamená JV a SZ od ní, na skryté ploše tomu nic nenasvědčovalo. Hroby byly seskupeny na poměrně malé ploše uprostřed komunikace s dostatkem volného prostoru k jejím okrajům. V bezprostředním okolí hrobů však nebyly stopy pohřebních aktivit zjištěny.

Popis hrobů a nálezů (obr. 7):

Hrob 15. Velmi těsná hrobová jáma oválného půdorysu, se šikmými stěnami a rovným dnem byla orientována delší osou k JZ (A 225°). Zásyp tvořila šedohnědá, silně ulehlá prachová hlína. Skelet ženy ležel v silně pokrčené poloze na pravém boku. Hlava spočívala spánkem na boční stěně jámy a směřovala k JJZ, obličej k JV. Paže ohnuté do ostrého úhlu ležely před trupem s prsty u obličeje. Za zády pohřbené byla umístěna mísa s rozšířeným okrajem (1). Rozměry: délka hrobové jámy 1 m, šířka 0,8 m, hloubka 0,15 m od úrovně podloží.
1. Mísa s rozšířeným okrajem. Silně písčitý rozpadavý materiál. Mísu nelze rekonstruovat.
2. Mezi fragmenty mísy bylo nalezeno několik zlomků malého džbánku, původně asi uloženého v míse, který rovněž nelze rekonstruovat.

Hrob 16. Těsná hrobová jáma obdélníkovitého půdorysu se zaoblenými rohy, strmými stupňovitými stěnami a rovným dnem byla orientována k SV (A 57°). Výplň tvořila šedohnědá, silně ulehlá prachová hlína. Skelet dospělého muže ležel na zádech s nohama převrácenýma na levý bok. Hlava spočívající na levém spánku směřovala k SV, obličej k JV. Levá paže spočívala podél trupu, pravá, ohnutá v lokti do pravého úhlu, byla uložena přes břicho. Rozměry: délka hrobové jámy na úrovni podloží 1,8 m, šířka 0,98 m, hloubka odsazení 0,23 m; spodní část jámy: délka 1,58 m, šířka 0,77 m, celková hloubka 0,3 m. Bez nálezů.

Hrob 17. Těsná hrobová jáma oválného půdorysu, se šikmými stěnami a rovným dnem byla orientována delší osou k JZ (A 225°). Výplň stejná jako u předcházejících hrobů. Trup dospělé ženy spočíval na zádech, hlava směřovala k JZ, obličej k JV. Paže ohnuté v loktech do ostrého úhlu, s dlaněmi před obličejem, ležely stejně jako dolní končetiny vpravo. Pro ty však nebylo v hrobové jámě dostatek místa, proto směřovaly koleny šikmo vzhůru. Paže zesnulé překrývala mísa s rozšířeným okrajem (1), mezi ramenem levé ruky a stěnou hrobu ležel drobný džbánek (2) a za zády větší džbán (3), společně s hrnkem opatřeným kolkovanou výzdobou (4). Kolem obličeje a na hrudníku leželo 13 kostěných knoflíků s V-vrtáním (5–15). Rozměry: délka hrobové jámy 1,35 m, šířka 0,8 m, hloubka 0,33 m.
1. Torzo mísy s rozšířeným okrajem. Písčitý materiál. Rozměry: výška 75 mm, průměr okraje 245 mm (obr. 7: 1).
2. Džbánek vakovitého tvaru. Rozměry: výška 73 mm, průměr okraje 50 mm (obr. 7: 2).
3. Džbánek esovité profilace s páskovým uchem. Rozměry: výška 150 mm, průměr okraje 135 mm (obr. 7: 3).
4. Kónický hrnek s páskovým uchem a kolkovanou výzdobou – širší pruh při okraji, úzký pruh výzdoby u dna. Jemně písčitý materiál. Rozměry: výška 73 mm, průměr okraje 80 mm (obr. 7: 4).
5–15. Kostěné knoflíky s V-vrtáním. Rozměry: průměry 16 mm, 15,1 mm, 15 mm, 15 mm, 14,7 mm, 14 mm, 14 mm, 13,5 mm, 13 mm, 12 mm, 11,5 mm (obr. 7: 5–15).

Hrob 18. Na dně plytké, široce oválné hrobové jámy, orientované podélnou osou k J (A 190°), ležel v silně skrčené poloze na pravém boku skelet dítěte. Hlava směřovala k J, obličej k V. Paže ohnuté do ostrého úhlu spočívaly před trupem. Rozměry: délka hrobové jámy 1,2 m, šířka 0,85 m, hloubka 0,05 m. Bez nálezů.

Skupina čtyř hrobů se vyznačuje obecně těsnými hrobovými jámami oválného půdorysu, v nichž zesnulí leží střídavě na pravém a levém boku. Podélné osy hrobů směřovaly od SV k JZ, pouze hrob 18 byl orientován ve směru poledníku.

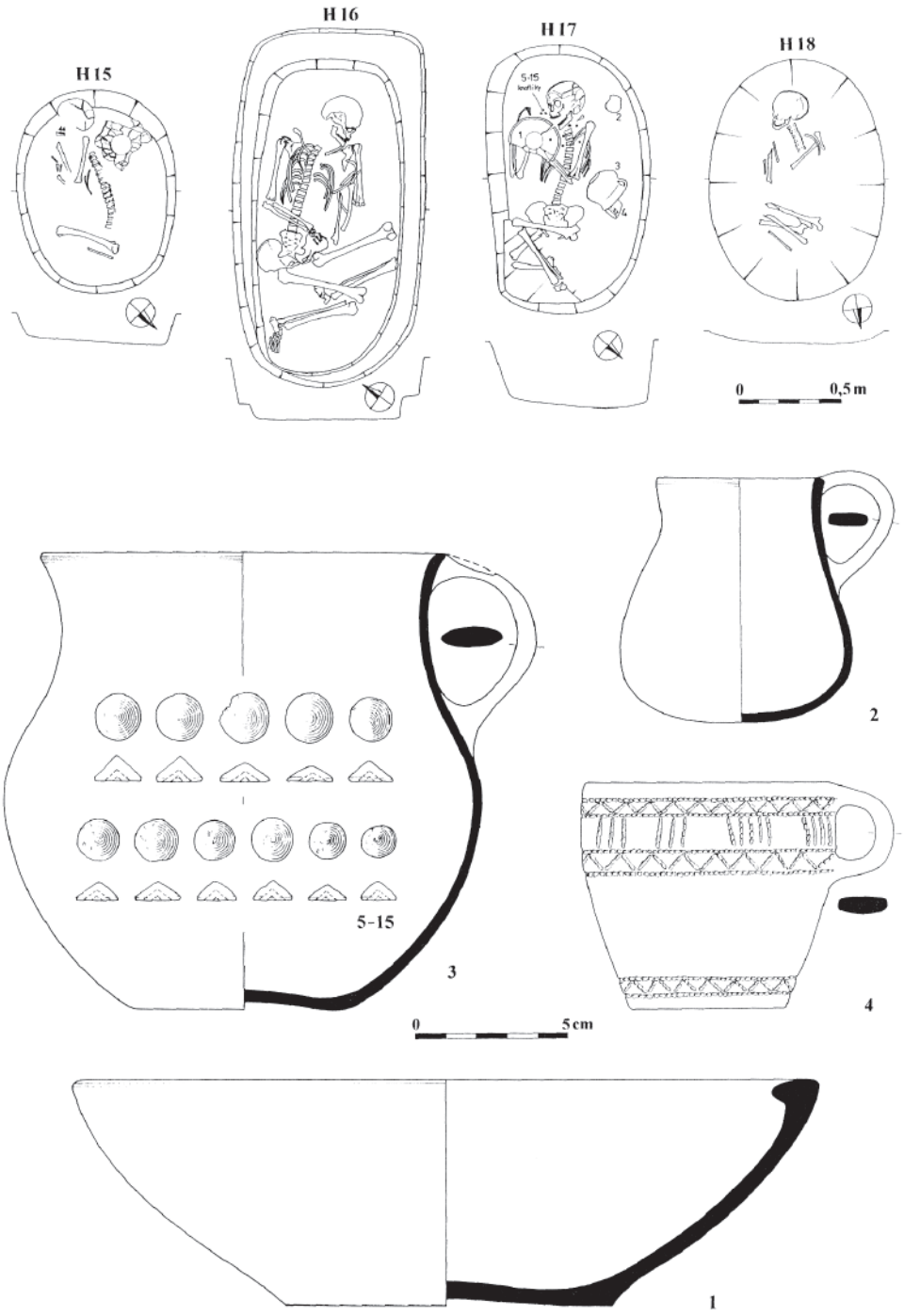

Obr. 7. Prostějov-Čechůvky. Hroby KZP s inventářem hrobu 17.

Mísa z hrobu 15, ale především výbava hrobu 17 datují pohřebiště do kultury zvoncovitých pohárů. Podle pohřebního ritu této kultury jde o pohřby tří jedinců ženského pohlaví (skelety uložené na pravém boku hlavou k JZ a J, hroby 15, 17 a 18) a jednoho muže (pohřbený na levém boku hlavou k SV, hrob 16), což potvrdila i antropologická analýza (viz příspěvek E. Drozdové v tomto čísle). Dislokace hrobů na ploše menšího kruhu dovoluje uvažovat o existenci mohylového násypu.

Výbavu hrobu 17 tvořily dva džbánky, mísa s rozšířeným okrajem a 13 kostěných knoflíků s V-vrtáním, tedy předměty typické pro hroby žen KZP (DVOŘÁK 1993). V našem prostředí naprosto ojedinělým tvarem je kónický hrnek s páskovým uchem při okraji, opatřený kolkovanou výzdobou. Pod okrajem hrnku je výzdoba soustředěna do tří horizontálních pruhů, z nichž dva vnější tvoří cikcaky, oboustranně ohraničené horizontálními liniemi kolků, vnitřní pás je vyplněn skupinami svislých třásní, spojujících oba vnější pruhy. Jeden pruh s cikcaky obíhá nádobu těsně nad jejím dnem (obr. 7: 4). Hrnky popsaného typu mi nejsou z prostředí moravské KZP známy, ale tvarem a nakonec i pojetím a rozložením výzdoby připomínají kónické poháry polské kultury se šňůrovou keramikou (srov. MACHNIK 1966, tab. XLVII, XLVIII), kde patří ke tvarům značně pokročilým. Hrob 17 lze na základě zbytku jeho výbavy spojit s pokročilejším vývojovým stádiem kultury se zvoncovitými poháry.

Doklady o osídlení Kopanin i sousední polohy Za branou v době kultury se zvoncovitými poháry byly získány v průběhu obou záchranných výzkumů (ŠMÍD 2001a).

Kruhové žlaby

Směrem dále k východu, ve vzdálenosti 85 m a 103 m od skupiny hrobů KZP, se na světlém sprašovém podloží vyrýsovaly dva kruhové žlaby (obr. 1: 3; 2: 3). Nacházely se pod vrcholem stoupání na k JZ exponovaném svahu, a sice nedaleko od kamenného kříže, stojícího v zatáčce původní komunikace. Obvodový žlab prvního kruhu (kruh 1) o průměru 14,5–14,75 m a šířce 0,3–0,6 m ohraničoval plochu o průměru 13,8 m. Byl zahlouben 0,5 m do sprašového podloží a otisky bází někdejších kůlů se nacházely ještě 15 cm pod touto úrovní. Jejich průměry se pohybovaly od 0,25 do 0,35 m (obr. 11). Výplň žlabu tvořila ulehlá hlína šedohnědé barvy. Přibližně uprostřed kruhu, od ideálního středu však posunuta více k JV, se nacházela prázdná hrobová jáma ve tvaru obdélníka (2,5 × 1,75 m) se zaoblenými rohy. Její delší osa směřovala od SSV k JJZ (obr. 8). Vyplněna byla tmavě hnědou až černou hutnou hlínou bez zjevného mladšího zásahu. Zásyp obsahoval pouze dva drobné střepy, jeden z písčitého materiálu, druhý z plavené hlíny s vyhlazeným povrchem. V jihojihovýchodní části ohraničené plochy, na vnitřní straně žlabu, ležely zbytky lidského skeletu (na obr. 8 je jejich poloha vyznačena tečkovaně). Ty však zmizely po prvním začištění plochy.

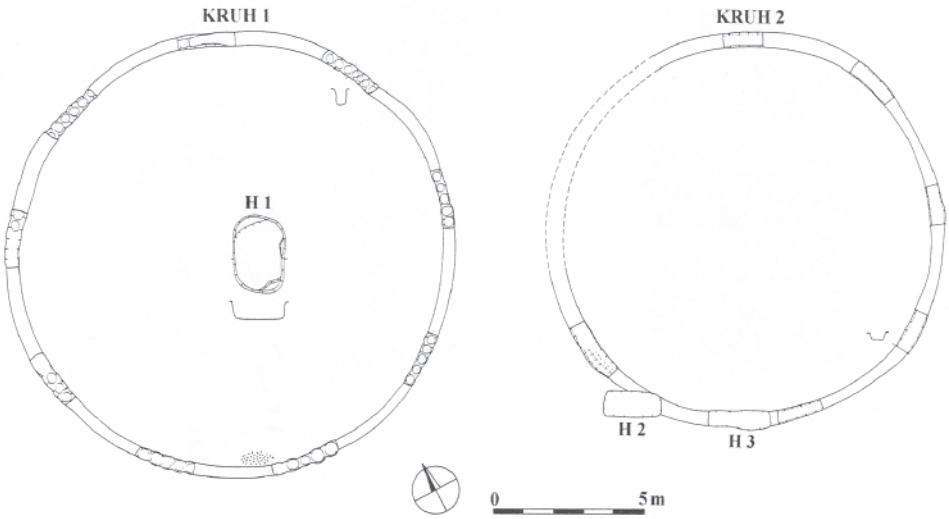

Obr. 8. Prostějov-Čechůvky. Kruhové žlaby 1 a 2.

Ve vzdálenosti 4 m SSV od prvního kruhu se nacházel druhý žlab stejného půdorysu a konstrukce (kruh 2). Opisoval kruh o průměru 12,75–13,1 m a ohraničoval plochu o průměru 12,25 m. Žlab široký 0,3–055 m dosahoval hloubky 0,3 m a v západní části svého průběhu vykazoval zdvojení (obr. 8). Otisky kůlů nebyly zjištěny. V jihojihozápadní části kruhu se nacházely dva hroby, a sice hrob 2, který jihovýchodním rohem hrobové jámy porušil palisádový žlab, a kostrový hrob 3 v zásypu palisádového žlabu. Podélná osa obou hrobů běžela sice stejným směrem, byla však vzhledem k orientaci pohřbených obrácena o 180° (obr. 8–13).

Popis hrobů a nálezů (obr. 9):

Hrob 2. Hrobová jáma obdélníkového půdorysu se zaoblenými rohy, s kolmými stěnami a rovným dnem byla orientována podélnou osou k JVV (A 110°). Výplň tvořila tmavě šedohnědá ulehlá hlína. Značně strávený skelet dospělé ženy ležel ve skrčené poloze na pravém boku, a sice hlavou k JVV a obličejem k SV. Pravý spánek pohřbené spočíval na plochém kameni. Nohy skrčené v kolenou do ostrého úhlu, stehna svírala s trupem tupý úhel. Ruce v loktech skrčené do ostrého úhlu směřovaly k obličeji. Celý skelet ležel pod příkrovem plochých kamenů z jemnozrnné droby. V západním rohu hrobové jámy, nepřekryt kameny, stál džbán. Zápěstí pohřbené zdobily dva bronzové C-náramky, skráně náušnice ve tvaru několikanásobné spirály. Rozměry: délka hrobové jámy 1,95 m, šířka 0,7–0,8 m, hloubka 0,16–0, 2 m.
1. Džbánek s kónickým hrdlem a nízko posazenou výdutí. Žlábky lemují vypnuliny a oddělují hrdlo od výduti. Jemně plavený materiál. Rozměry: výška 144 mm, průměr hrdla 115 mm (obr. 9: 1).
2. Bronzový C-náramek. Po obvodu se střídají v pravidelných intervalech skupiny jemných rýh s hladkým povrchem. Rozměry: max. průměr 67 mm, průřez 5 mm (obr. 9: 3a).
3. Bronzový C-náramek, stejný jako předchozí. Rozměry: max. průměr 64 mm, průřez 5 mm (obr. 9: 3b).
4, 5. Bronzové náušnice z několikanásobné spirály. Rozměry: průměr 35 a 32 mm, průřez 1,2 mm (obr. 9: 4a, b).

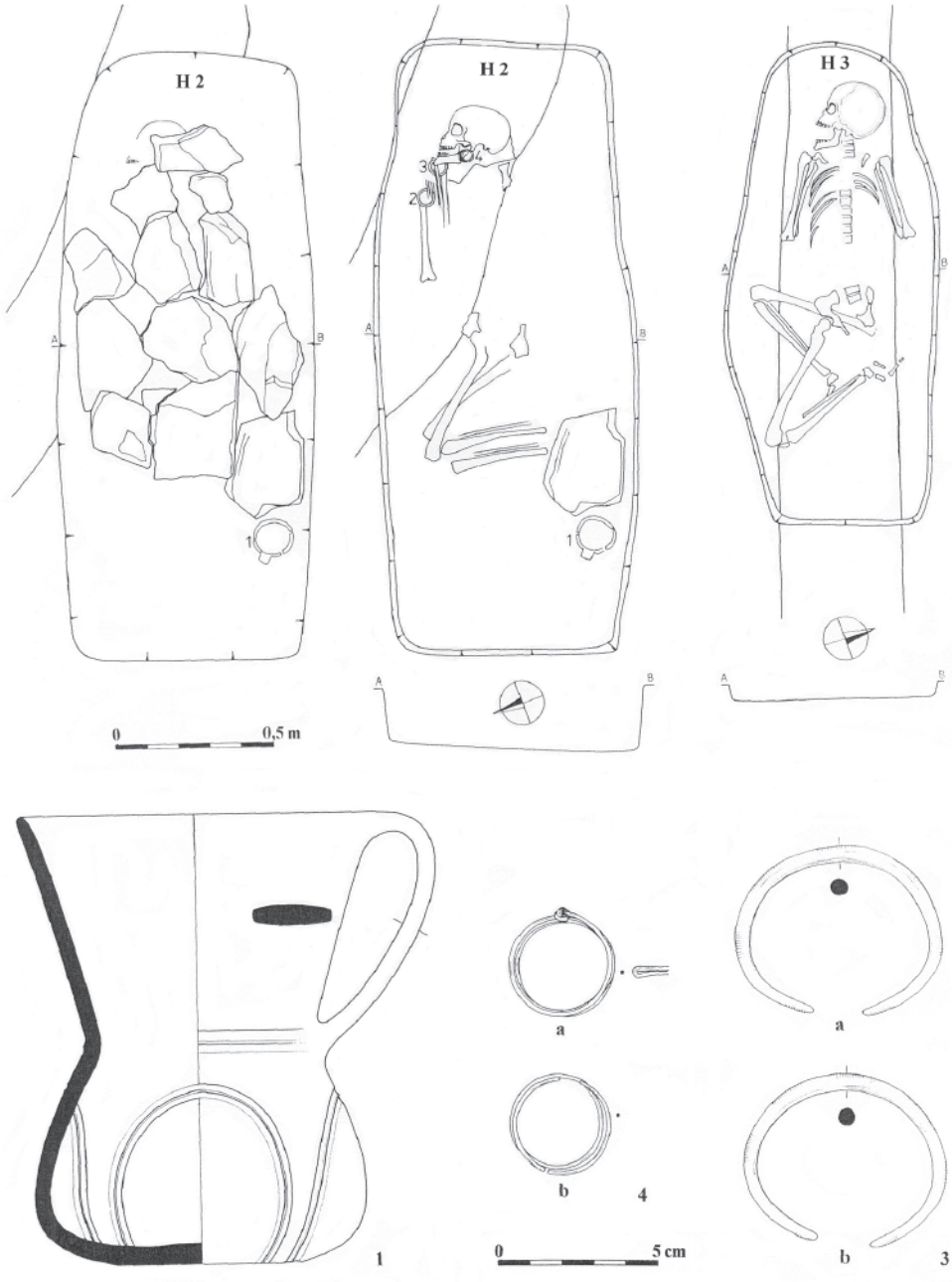

Obr. 9. Prostějov-Čechůvky. Kostrové hroby z kruhu 2.

Hrob 3. Plochá hrobová jáma orientovaná podélnou osou k SSZ (A 290°) kopírovala zásyp žlabu, pouze vypouklé střední části delších stran překročily jeho hranici. Stěny strmé, výplň se nelišila od výplně žlabu. Na rovném dně ležel na zádech skelet dospělého muže. Hlava

směřovala k SZZ, obličej k JZ. V loktech ohnuté paže směřovaly k ramenům, pokrčené nohy (každá v jiné poloze) byly převráceny na pravý bok. Bez nálezů. Rozměry hrobové jámy: délka 1,55 m, šířka 0,5–0,65 m, hloubka 0,1 m.

Datování a interpretace kruhových útvarů

Oba objekty pravidelného kruhového tvaru (odchylka od geometrického kruhu dosahovala sotva 2 % délky průměru), byly zbudovány těsně vedle sebe na k JZ exponovaném úbočí návrší, jehož vrchol je vzdálen jen několik desítek metrů směrem východním od místa nálezu. Ze stanoviště je dokonalý výhled na celou Prostějovskou kotlinu s Myslejovickým hřbetem (Záhořím) a hradbou Drahanské vrchoviny v pozadí. Obvodové žlaby sloužily k usazení svislých kůlů, které čněly – soudě podle hloubky jejich zapuštění – několik metrů nad úrovní původního terénu. I když žlaby nebyly z časových důvodů zkoumány v úplnosti, prozkoumané výseče a souvislá tmavá stopa jejich výplně nenaznačovaly přerušení kruhu. Víme již, že poněkud excentricky umístěná hrobová jáma uvnitř prvního kruhu (hrob 1) byla zcela prázdná, stejně jako plocha kruhu druhého, kde nebylo nalezeno nic, co by přispělo k datování těchto objektů. V této souvislosti musím podotknout, že na první kruh jsme byli upozornění záhy po jeho objevení a skrývka podstatné jeho části a kruhu sousedního proběhlo za naší asistence. Jsem přesvědčen o tom, že případný hrob či hroby uložené v podorniční vrstvě,

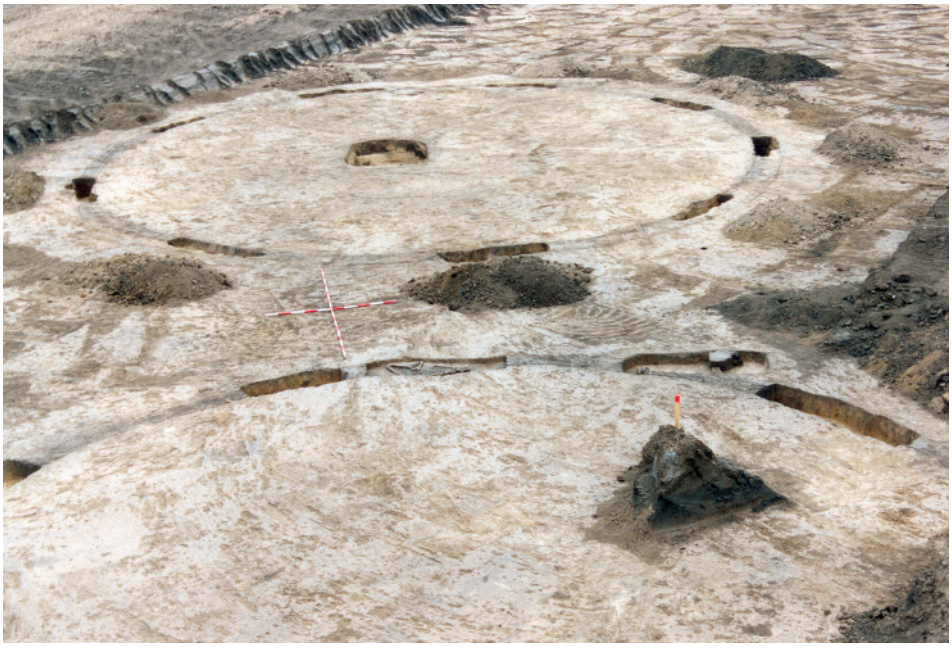

Obr. 10. Prostějov-Čechůvky. Kruhové žlaby. Pohled od SV.

která v těchto místech dosahovala mocnosti 40 cm, by neunikly naší pozornosti. Žlab kruhu 2 však byl v jihojihozápadní části porušen velmi solidně vybaveným hrobem 2, který patří do středodunajské mohylové kultury. Další (hrob 3) ležel v prodloužené ose hrobu předchozího, avšak 2 m směrem k JVV a byl zcela bez milodarů. Skelety obou pohřbených byly téměř strávené. Díky této superpozici můžeme horní hranici vzniku kruhových útvarů v Prostějově-Čechůvkách klást do průběhu mohylové kultury, ovšem vzhledem k výbavě hrobu 2 spíše do jejího staršího úseku.

V souvislosti s mohylovou kulturou se nabízí srovnání s částečně prozkoumaným objektem v poloze U kaštanu na katastru Borotic na Znojemsku, objeveným

Obr. 11. Prostějov-Čechůvky. Vypreparovaná část palisádového žlabu kruhu 1.

Obr. 12. Prostějov-Čechůvky. Kruh 2, hrob 2.

při leteckém snímkování v roce 1992 (KOVÁRNÍK – MINAŘÍK 1996). Výzkumem provedeným S. Stuchlíkem a studenty Archeologického semináře Slezské univerzity v Opavě se podařilo prozkoumat nepravidelný kruhový útvar o delším průměru 10 m, vymezený 60–85 cm širokým žlábkem. Ve východní části žlábku, 5–10 cm pod úrovní podloží, byl nalezen pohřeb uložený hlavou k JZ. Mezi kameny, které byly součástí zásypu, se našly střepy nádoby datované do střední doby bronzové (STUCHLÍK 2003, 224). Několik podobných objektů bylo v poslední době identifikováno v Čechách, a to s uzavřeným i přerušeným obvodovým žlabem. Výzkum kruhů ve Straškově (okr. Litoměřice) přinesl rovněž obtíže s jejich chronologickým zařazením, které se podařilo určit jen rámcově – do střední až mladší doby bronzové (TREFNÝ – DOBEŠ 2008).

Obr. 13. Prostějov-Čechůvky. Kruh 2, hrob 3.

S kruhovým ohraničením hrobů v podobě žlábku se setkáme napříč pravěkem od eneolitu až po dobu římskou. Většinou jsou interpretovány jako pozůstatky dřevěné palisády, oddělující pomyslný svět mrtvých od světa živých. Toto vymezení však nemuselo mít vždy podobu dřevěné palisády, stejnou funkci mohl plnit i prostý příkop obepínající násyp mohyly či věnec nebo zídka z kamenů.

Nejstarší hroby s kruhovými žlábky se na našem území vážou ke kultuře se šňůrovou keramikou (Holubice VII, objekt H 1: ČIŽMÁŘ – GEISLER 1998, 21, tab. 2), celkem běžné jsou však v kultuře se zvoncovitými poháry (Smolín: NOVOTNÝ 1958; Prosiměřice: PERNIČKA 1961; Tvořihráz: BÁLEK – DVOŘÁK – KOVÁRNÍK – MATĚJÍČKOVÁ 1999). Ani v našem případě nelze pozdní eneolit, který pravděpodobně tvoří spodní možnou hranici jejich vzniku, zcela

vyloučit. Ostatně hrobová jáma uvnitř kruhu 1 v Čechůvkách velikostí, tvarem, orientací a nakonec i zásypem odpovídá hrobům kultury se šňůrovou keramikou. Ke spojení kruhových objektů s pozdním eneolitem pak přímo vybízí nedaleké pohřebiště KZP. Na straně druhé však vůbec nemusí poněkud excentricky umístěná hrobová jáma uvnitř kruhu 1 s tímto objektem souviset. Absence hrobu uvnitř druhého kruhu tuto alternativu víceméně podporuje. Mohlo jít o starší, druhotně otevřený hrob, o jehož existenci neměli stavitelé našich objektů ani potuchy. Podobným způsoben, tedy jako náhodu, lze interpretovat další dva hroby, zapuštěné do terénní vyvýšeniny, která tu zůstala ze starší mohyly.

Druhé srovnání se tedy váže k pozdnímu eneolitu. Na severním okraji pohřebiště kultury zvoncovitých pohárů ve Lhánicích na Třebíčsku odkryl L. Hájek kruhový příkop o průměru 12 m, široký 70 cm a stejně tak i hluboký. Uprostřed plochy se nacházely jen dvě kůlové jamky. V závěrečné pasáži autor článku říká: „Zjistit úkol této konstrukce bude úkolem budoucího výzkumu; není vyloučené, že tu máme stopy nějakého kultovního místa“ (HÁJEK 1951, 29). Ani V. Podborský (1992, 109) ve své práci věnované kruhovým architekturám nevylučuje, že v případě lhánického objektu mohlo jít o místo sakrální povahy. Kruh z Lhánic je svými rozměry – průměrem, šířkou i hloubkou příkopu – zatím nejbližší analogií k objektům z Čechůvek. V této souvislosti nabývá zvláštního významu pohřeb v základovém žlabu kruhu 2 (hrob 3). Mohlo jít docela dobře o rituál, při němž bylo tělo oběti pohřbeno do základu svatyně v místě někdejšího vstupu. Na tomto místě chci připomenout zbytky lidského skeletu, nalezeného přibližně na stejném místě v kruhu 1.

Co říci závěrem? Z výše uvedeného vyplynulo, že kruhové objekty z Prostějova-Čechůvek nejsou jevem zcela ojedinělým. Objevují se od pozdního eneolitu až do raného středověku, přičemž plní funkci ohraničení prostoru s hrobem. Vedle toho se však objevují i kruhy, jejichž vazbu na konkrétní pohřební akt se prokázat nepodařilo. Mohlo jít jak o stavby sakrální, tak profánní, či kombinaci obou. Horní hranice doby vzniku našich kruhových areálů spadá do střední doby bronzové, spodní pravděpodobně do pozdního eneolitu. Věřme jen, že objevy dalších podobných útvarů přispějí k odhalení jejich skutečné funkce a doby vzniku.

Literatura

BÁLEK, M. – BERKOVEC, T. – KOS, P. – LEČBYCH, M. – MATĚJÍČKOVÁ, A. – PARMA, D. – PŘICHYSTAL, M. – ŠMÍD, M. 2003: Předběžné výsledky první etapa záchranného archeologického výzkumu v trase dálnice D1 Vyškov – Mořice, Přehled výzkumů 44, 137–150.

BÁLEK, M. – DVOŘÁK, P. – KOVÁRNÍK, J. – MATĚJÍČKOVÁ, A. 1999: Pohřebiště kultury zvoncovitých pohárů v Tvořihrázi (okr. Znojmo). Pravěk NŘ, Supplementum 4, Brno.

ČERVINKA, I. L. 1900: Archaeologický výzkum na Prostějovsku. In: Věstník musejní a průmyslové jednoty v Prostějově za rok 1899. Prostějov, 10–82.

ČIŽMÁŘ, M. – GEISLER, M. 1998: Hroby kultury se šňůrovou keramikou z prostoru dálnice Brno-Vyškov. Pravěk NŘ, Supplementum 1, Brno.

DVOŘÁK, P. 1993: Lid se zvoncovitými poháry, in: Podborský, V. (ed.), Pravěké dějiny Moravy. Brno, 218–230.

GOTTWALD, A. 1924: Pravěká sídliště a pohřebiště na Prostějovsku. Prostějov.

HÁJEK, L. 1951: Nové nálezy kultury zvoncovitých pohárů, Archeologické rozhledy III, 27–30.
CHMIELEWSKI, W. 1952: Zagadnienie grobowców kujawskich w świetle ostatnich badań. Łódź.
KOVÁRNÍK, J. – MINAŘÍK, M. 1996: Systematická letecká archeologická prospekce na jižní Moravě v r. 1992, Přehled výzkumů 1992, 105–109.
MACHNIK, J. 1966: Studia nad kulturą ceramiki sznurowej w Małopolsce. Wrocław – Warszawa – Kraków.
NOGAJ-CHACHAJ, J. 1991: The stone-packed graves of the Funnel Beaker culture in Karmanowice, site 35, Antiquity 65, No. 248, 628–639.
NOVOTNÝ, B. 1958: Hrob kultury zvoncovitých pohárů u Smolína na Moravě, Památky archeologické XLIX, 297–311.
PERNIČKA, R. M. 1961: Eine unikate Grabanlage der Glockenbecherkultur bei Prosiměřice, Südwest-Mähren, Sborník prací filosofické fakulty brněnské university E 6, 9–54.
PODBORSKÝ, V. 1992: Poznámky ke kruhovým architekturám pravěké a raně historické Evropy, Pravěk NŘ 1, 1991, 90–148.
PROCHÁZKOVÁ, P. 2002: Příspěvek k nejstaršímu osídlení kultury nálevkovitých pohárů na Olomoucku, Pravěk NŘ 11, 2001, 29–42.
STUCHLÍK, S. 2003: Borotice (okr. Znojmo), Přehled výzkumů 44, 224.
ŠMÍD, M. 2001a: Prostějov – Čechůvky, VTL. Nálezová zpráva č.j. 49/01, ÚAPP Brno.
ŠMÍD, M. 2001b: Nálezy kultury s nálevkovitými poháry z Kostelce na Hané a typologie keramiky starší fáze I. stupně KNP na Moravě. In: Pravěk NŘ, Supplementum 8. Brno, 276–288.
ŠMÍD, M. 2002: Příspěvek k poznání pohřebního ritu kultury nálevkovitých pohárů na Moravě. In: Otázky neolitu a eneolitu našich krajín 20. Nitra, 375–391.
ŠMÍD, M. 2004: Mohylová pohřebiště kultury nálevkovitých pohárů na střední Moravě. Pravěk NŘ, Supplementum 11, Brno.
TREFNÝ, M. – DOBEŠ, M. 2008: Pohřebiště ze starší až mladší doby bronzové ve Straškově, okr. Litoměřice, Archeologie středních Čech 12, 205–243.
VRÁNA, J. 2004: Olomouc (k. ú. Hejčín, okr. Olomouc), Přehled výzkumů 45, 144–145.
WIŚLAŃSKI, T. 1979: Kształtowanie się miejscowych kultur rolniczo-hodowlanych. Plemiona kultury pucharów lejkowatych. In: Prahistoria ziem polskich II, Neolit. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk, 165–260.

ÄNEOLITHISCHE GRÄBERFELDER AUS PROSTĚJOV-ČECHŮVKY

Anfang August 2004 wurde mit dem Bau der Umgehungsstraße von Kraličky begonnen, die durch die berühmte archäologische Fundstätte Kopaniny bei Čechůvky führt. Während der vom 6. 8. bis 11. 10. 2004 durchgeführten archäologischen Rettungsgrabung wurden 756 Objekte und fast zwei Dutzend Gräber aus verschiedenen frühgeschichtlichen Perioden untersucht. Der vorliegende Beitrag ist den Gräberfeldern aus dem Äneolithikum gewidmet.

Gräberfeld der Trichterbecherkultur (Abb. 3, 4). Nordwestlich von Čechůvky wurde zwischen dem Dorf und der Kapelle der hl. Ottilia eine Gruppe von sieben Körpergräbern untersucht, die in zwei parallelen, in NW-SO-Richtung orientierten Reihen angeordnet waren. Die erste Reihe bildeten die Gräber 2, 4 und 7, die zweite die Gräber 6, 9 und 10. Ich nehme an, dass das isolierte Grab 8 an der SO-Seite der Gruppe zu einer dritten Gräberreihe gehört. Die Nekropole war auf dem nach SW orientierten Hang gelegen, wobei die Gräber die Geländeneigung nicht respektierten. Auf dem Gräberfeld wurden 7 Gräber mit 8 Bestatteten entdeckt. In 2 Fällen handelte es sich um Erwachsene, den Rest bildeten Kinder von 1 bis 7 Jahren. Die Verstorbenen lagen in geräumigen Grabgruben ohne Grabausstattung in gestreckter Rückenlage mit am Körper anliegenden Armen und mit dem Kopf nach NW. Die Lage der Verstorbenen erinnerte mit Vorbehalt an hochmittelalterliche Bestattungen (gestreckte Rückenlage, aber nicht die gleiche Orientierung und Form der Grabgruben). Diese Datierung schlossen jedoch Superpositionen aus, die im Verlauf weiterer Gra-

bungen festgestellt wurden. Die Gräber 7 und 10 waren durch Platěnicer Objekte und die Gräber 8 und 9 durch Objekte der Lausitzer Kultur gestört. Die Gräber müssen daher älter sein. Eine Hoffnung auf die Lösung dieses Problems nährte der bei der Freilegung von Grab 4 festgestellte Befund: das Grab verdeckte eine Vorratsgrube (Objekt K 532), mit dessen Ausfüllung die Beine des Verstorbenen von den Knien bis zu den Füßen um 11 cm gesunken waren (Abb. 4). Daraus ergab sich der kurze Zeitabstand der beiden Objekte; die Grabgrube wurde bald nach der Ausfüllung der Speichergrube ausgehoben, was das Material in die Anfangsphase der II. Stufe der Trichterbecherkultur datiert (TBK IIA; Abb. 5: 2–4).

Ungefähr in dieselbe Zeit werden auch zwei Gräbergruppen aus Olomouc (Olmütz) datiert, und zwar aus dem Theresianischen Zeughaus (ŠMÍD 2002, 376–377) und aus dem Mrštík-Platz in Olomouc-Hejčín (VRÁNA 2004, 144; ŠMÍD 2004, Abb. 5). Alle drei Gräberfelder befinden sich in gegenseitiger Nähe in der Tiefebene der Hanna (Hannakei), zeichnen sich durch identische, besser gesagt fast identische Bestattungssitten aus und werden alle direkt oder indirekt in die Trichterbecherkultur datiert. Ich bin daher der Meinung, dass es sich um keine zufällige Erscheinung handelt, sondern um eine weitere Form des Bestattungsritus, die bisher unserer Aufmerksamkeit entging. Es ist nicht ausgeschlossen, dass die schon früher freigelegten Gräber ähnlichen Charakters mit wesentlich jüngeren Abschnitten unserer Geschichte verknüpft wurden. Es ist daran zu erinnern, dass es sich in allen aufgeführten Fällen um sehr gut erhaltenes anthropologisches Material handelte.

Gräberfeld der Glockenbecherkultur (Abb. 7). Auf der Fläche des abschließenden (nordöstlichen) Abschnitts der sich im Bau befindlichen Straße wurde eine isolierte Gruppe von 4 Körpergräbern untersucht, die durch aus zwei Gräbern stammende Funde in die Periode der Glockenbecherkultur datiert wird. Die Gräber waren auf einer relativ kleinen Fläche inmitten der künftigen Straße konzentriert, bis zu ihrem Rand war der Raum leer. Dort war aber das Liegende mit einer 0,7 m dicken Schicht dunkelbrauner, völlig steriler Erde verdeckt. Die Dislokation der Gräber auf einer kleinen Fläche ruft den Gedanken hervor, dass sie ursprünglich von einem Grabhügel verdeckt waren.

Kreisförmige Rinnen (Abb. 8–13). Weiter in Richtung Osten, in einer Entfernung von 85 m und 103 m von der Gräbergruppe der GBK, hoben sich auf der hellen Lösssohle zwei kreisförmige Gebilde ab. Die Umfassungsrinne des ersteren (Kreis 1) hatte eine graubraune Ausfüllung und wies einen Durchmesser von 14,5–14,75 m auf. Sie grenzte die Fläche von 13,8 m Durchmesser ab. Darin befand sich eine leere Grabgrube (2,5 × 1,75 m) mit abgerundeten Ecken. 4 m NNO von der Kante des ersten Kreises befand sich das zweite, ein wenig kleinere Objekt gleichen Charakters. Die graubraune Ausfüllung der 0,3–0,55 m breiten und 9,3 m tiefen Rinne bildete einen Kreis, dessen Außendurchmesser 12,75–13,1 m und dessen Innendurchmesser 12,25 m betrug. Im SSW-Teil des Kreises befanden sich zwei Gräber, nämlich Grab 2, das über der Rinne lag, und Grab 3, das in der Rinnenausfüllung situiert war. Die Ausstattung von Grab 2 gehört der mitteldonauländischen Hügelgräberkultur an (Abb. 9).

Aus dem oben Angeführten ergibt sich, dass die kreisförmigen Objekte aus Prostějov-Čechůvky nur grob in die Zeitspanne zwischen dem Spätäneolithikum und der mittleren Bronzezeit zu datieren sind. In allen angeführten Abschnitten der Frühzeit findet man wenn auch keine genauen, zumindest aber nahe Analogien. Problematisch bleibt aber die Interpretation der beiden Kreisanlagen. Der Verfasser ist der Meinung, dass es sich neben den eigentlichen Bestattungsdenkmälern um Überreste einer Sakralarchitektur mit Analogien in den verschiedenen frühgeschichtlichen Perioden handeln kann. Der heutige Erkenntnisstand erlaubt jedoch keine eindeutige Interpretation.

Abb. 1. Prostějov-Čechůvky. Lage der Grabung auf der Grundkarte der Tschechischen Republik 1:10 000. 1 – Gräberfeld der Trichterbecherkultur (TBK); 2 – Gräberfeld der Glockenbecherkultur (GBK); 3 – kreisförmige Rinnen.

Abb. 2. Prostějov-Čechůvky. Geodätischer Plan der Grabungsfläche mit gekennzeichneten, uns interessierenden Abschnitten. 1 – Gräberfeld der TBK; 2 – Gräberfeld der GBK; 3 – kreisförmige Rinnen.

Abb. 3. Prostějov Čechůvky. Plan des durchgrabenen Teils des TBK-Gräberfelds.
Abb. 4. Prostějov-Čechůvky. Gräber der TBK.
Abb. 5. Prostějov-Čechůvky. Material der TBK aus den Objekten. 1 – Objekt K 503; 2–4 – Objekt K 532; 5, 6 – Objekt K 501.
Abb. 6. Olomouc-Hejčín, Mrštíkovo náměstí. Gräber der TBK mit Inventar.
Abb. 7. Prostějov-Čechůvky. Gräber der GBK mit Inventar aus Grab 17.
Abb. 8. Prostějov-Čechůvky. Kreisförmige Rinnen 1 und 2.
Abb. 9. Prostějov-Čechůvky. Körpergräber aus der kreisförmigen Rinne 2.
Abb. 10. Prostějov-Čechůvky. Kreisförmige Rinnen. Blick von NO.
Abb. 11. Prostějov-Čechůvky. Präparierter Teil des Palisadengrabens des Kreises 1.
Abb. 12. Prostějov-Čechůvky. Kreisförmige Rinne 2, Grab 2.
Abb. 13. Prostějov-Čechůvky. Kreisförmige Rinne 2, Grab 3.

Übersetzt von P. Seitlová und B. Magar.

PhDr. Miroslav Šmíd
Ústav archeologické památkové péče Brno
Oddělení archeologických výzkumů Prostějov
Tetín 8
796 01 Prostějov
smid.m@c-box.cz